

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Quid apud Augustinum, & aliore Patres dicatur comprehensio. c. 1.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

ipſis ad veſperum. Hæc dicta ſunt pro explicanda mente Aug. non ſolum, vt eum intelligamus, ſed etiam, vt appareat, quoniam fundamento inter Scholaſticos introducta fuerit hæc doctrina de cognitione creaturarum in verbo, & quam debile argumentum contra ſententiam, quam præcedenti diſput. ſecuti ſumus, ex verbis Aug. deſumi poſſit.

Bernardi
mens aper-
tur.

22

Superest, vt de Bern. quem etiam ſuperiori diſp. cap. 1. pro ſententia oppoſita Thomistarum adduximus, aliquid dicamus. Et mea quidem ſententia eod. in modo, quo Auguſt. vt pote in eius doctrina apprime verſatus, loquitur, de ipſis nempe creaturis non ſecundum proprias rationes formales, ſed quatenus in Deo exiſtere dicuntur, & eſſe ipſe Deus, ſeu vita Dei, vt à nobis explicatum eſt: & in hunc ſenſum dixit Bern. de Beatis, vident verbum, & in verbo facta per verbum: quod vt melius ex ipſo Bernardo poſſimus colligere, ſubijciamus, quæ ſcribit Explicans igitur illud ad Rom. (Inuifi-
bilia Dei, &c. ſic ait: Sane hæc ſcala ſcilicet creaturarum) cines non egent, ſed exules, quod vidit huius ſententia au-
ctor qui cum diceret inuifiſibilia per viſibilia conſpicui ſignifi-
cant poſſunt, à creatura mundi. Et verè quid opus eſt ſcalis re-
nenti tam ſolum? Creatura celi illa eſt preſto, habens per
quod potius iſta intueatur, videt verbum, & in verbo facta
per verbum, nec opus habet ex his quæ facta ſunt, factoris
notitiam mendicare: neque enim vt ipſa nouerit, ad ipſa
deſcendit, quæ ibi illa videt, vbi longe melius ſunt, quam in
ſe ipſis. Hæc enī Bern. In cuius verbis obſeruandū
eſt primum, cum dicit creaturas in verbo me-
lius eſſe, quam in ſe ipſis, ex quo videtur colligere
eadem viſione verbum, & ipſas in eo videri, allu-
dere ad modum philoſophandi Aug. de quo præ-
cedenti cap. ſatis dictum eſt, quo res creatæ dicun-
tur eſſe melius in Deo, quam in ſe ipſis: quia in
Deo non ſunt obnoxie corruptioni, & omnes vi-
uent vita Dei, aliter vero in ſe ipſis: eo quod crea-
turæ in Deo intelligi Bern. ſicut & Aug. non ipſas
obiectiue exiſtentes in mente ipſius ſecundum
propriam ſuas rationes formales, ſic enim etiam
corruptioni obnoxie ſunt, neque viuunt vita Dei,
ſiquidem obſcurentur intelleui diuino, vt in ſe
ſunt corruptibiles, & aliquæ etiam inanimatæ; ſed
intelligi ipſam artem, & ideas creaturarum, quæ
ſunt ipſe Deus, ratione quarum melius dicitur
creatura eſſe in Deo, quam in ſe ipſa: quo pacto lo-
quitur Aug. vt in c. præced. diximus.

Bernardi
verba expen-
duntur pri-
mo.

23

Expenduntur
ſecundo.

Deinde cum dicit Bernardus, vt Beatus creatura
cognoſcat, non deſcendere ad ipſa, quia ea intue-
tur in Deo, vbi melius ſunt, plane indicat, ea non
cognoſci ſecundum proprias rationes formales
creatas, ſed ſecundum quod ſunt ipſa ars, & idea
Dei. Si enim de ipſis ſecundum rationes proprias
creatas intelligeret, dicere debebat, Beatos à co-
gnitione eſſentia Dei ad cognitionem creatura-
rum deſcendere, ſicut rursus à cognitione ipſarum
ad cognitionem Dei viator aſcendit, à ſuperiori
namque cognitione, ſcilicet eſſentia Dei, ad no-
tionem creaturarum, quæ inferior eſt, tranſire, de-
ſcendus quidam eſt: ergo cum dicat, ibi non eſſe
deſcenſum, intelligit, ideo non eſſe, quia dum bea-
tus creaturas videt in Deo, videt ipſum Deum, &
cum ipſum videt, tenet ſolum, & in eo perma-
net, quia creaturas in Deo cognoſcit, vt ſunt ipſe
Deus, non ſecundum rationes proprias, & forma-
les ipſarum.

An ſit dogma fidei, Deum à nulla crea-
tura etiam beata comprehendi.

Quid apud Auguſtinum, & alios Patres dicatur compre-
henſio. cap. 1.

Quid de comprehenſione Dei Scriptura doceat, cap. 2.

Quid ſentiant Latini Patres de hac re, cap. 3.

Quid de comprehenſione Dei colligi poſſit ex Græcis Patri-
bus, cap. 4.

Quid apud Auguſtinum, & alios Patres dicatur
comprehenſio.

Cum ex communi modo loquendi Scripturæ,
Patrum, & Conciliorum colligere debeamus,
quid in hac re de fide certum ſit: placuit varijs
comprehenſionis definitionibus, quas S. hie-
raldus tradidit, in ſequente diſp. reſeruat, tam
ſolum in medium proferre, quæ Sanctis Patribus
probata eſt. Quam vt Auguſt. ſolita ſui ingenij per-
ſpicuitate nobis explicaret epiſt. 12. cap. 8. diſcri-
men conſtituit inter vid. re rem aliquam, & ipſam
comprehendere, his verbis: Aliud eſt videre, aliud eſt
totum videndo comprehendere: quandoquidem id videtur,
quod preſens viciuſque ſentitur: totum autem comprehen-
ditur videndo quod ita videtur, vt nihil eius lateat viden-
tem: aut cuius fines circumſpicere poſſunt: ſicut te nihil lateat
preſentis voluntatis tuæ: circumſpicere autem poteſt
annuli tui. Exempli gratia, duo poſui. quorum alterum ad
mentis obſectum, alterum ad corporales oculos pertinet. Eſt
itaque comprehenſio viſio rei, cuius nihil lateat viden-
tem: aut quæ non ſolum eſt ita m, ſed fines
etiam, & extrema rei completur: denique quæ
cognoſcit tota res ipſa, & nihil eſt eius, quod
non videatur. Hanc definitionem ſequitur Beda
in illud .Ioan. 3. Videbimus eum ſicut eſt: colligitur et-
iam ex Nazianz. orat. 26. quæ eſt 4. de Theologia. nu. 66.
Nicetæ, & ſello ibid. & Chryſ. homil. 5. de incomprehen-
ſibili natura Dei: idcirco Aug. ſerm. 38. de verb. do. do-
cet, oculo corporeo non poſſe corpus aliquod à
nobis comprehendere, quia non poſſumus ipſum
ſimul per omne in ſui parte m, & extrema conſpicere.
Nam ſi ex parte anteriori videmus, lateat poſte-
rior: quod in omni corpore neceſſario eueniet. Id
quod de anulo etiam dicendum eſt, quem tamen
id. m. Auguſt. epiſt. 112. cap. 8. in exemplum nobis
adduxit comprehenſionis: quia fines illius optime
ſimul videri poſſunt. Sed iuxta illius doctrinam
exemplum non exacte nobis rem explicat: nam ſi
pars anterior videtur, poſterior videri non poteſt.

Ex eadem definitione colligit etiam Auguſt.
12. de ciuitate, cap. 18. infinitam rerum multitudi-
nem, quam aſſerit à Deo cognoſci ſcientia Dei,
qua comprehenditur, non poſſe eſſe infinitam.
Reddiderat vero paulo ſuperius rationem his ver-
bis: Quia quicquid ſcientia comprehenditur, ſcientis
comprehenſione finitur. Quasi diceret, res, quæ ab
aliquo comprehenditur, comprehenſione ipſa
concluditur: ac proinde finiri debet: quia extra
comprehenſionem aliquid illius eſſe nequit. Sic
igitur ſi multitudo aliqua cognitione comprehen-
ditur, cum intra illam tota eſſe debeat, ea etiam
terminari, claudī, & finiri, neceſſe eſt: id quod ex-
emplo corporeo, vnde ſumpta videtur metapho-
ra, optime declaratur. Si enim ſphæra aliqua ma-
nus,

Beda.
Noci. m.
Nicetæ.
Chryſ.
Nihilum cor-
pus poteſt
vbi in compre-
hendā.

Auguſt.

Multitudo
infinita re-
ſpectu com-
prehenſionis
Dei finitæ eſt.

nu, vel alia re comprehenditur, tota intra limites ipsius manus, esse debet, & capacitate illius finiri.

CAPVT II.

Quid de comprehensione dei Scriptura doceat.

Q Vanquam Scholastici omnes, quos seq. disp. commemorabimus, plane docent, Dei essentiam à nullo intellectu etiam beatorum comprehendendi, quantumvis ipsam clare intueatur: nullus tamen præter *Sotum in 4. dist. 49. quest. 3. art. 1.* & recentiores quosdam Theologos, aperte dicit, id esse certum de fide, tamen eam doctrinam ex Scriptura ipsa nonnulli probare contendunt. Sotus ergo, & alij recentiores putant esse fidei dogma, quod sine manifesto errore contra fidem negari nequeat, id vero Scripturæ, & Patrum testimonijs comprobare nituntur, quæ pauld post examinabimus. Ego vero existimo, de fide esse, Deum à beatissimis non posse comprehendendi, si comprehensio accipitur, ut definitur à quibusdam, pro noticia æqualis perfectionis cum ipso obiecto: nulla enim creata visio potest esse hoc modo æqualis cum ipso Deo. Cæterum quia non satis certum est, an hoc sit de ratione comprehensionis, & Theologi variant in assignanda ratione illius, atque nonnulli Scholastici dicunt, ipsam visionem, qua videtur quicquid est in Deo formaliter, esse etiam comprehensionem, quo pacto loquuntur etiam aliqui Patres, imo Scriptura ipsa, ut inferius ostendemus; ideo non videtur firmum fundamentum ex hac parte, ut dicatur, de fide esse, Deum secundum omnem modum loquendi esse incomprehensibilem, etiam à beatissimis, tamen à viatoribus comprehendendi non posse, de fide sit. Quare rem hanc aliorum iudicio definiendam relinquens examinare conabor, utrum Scriptura, & Patres asserant, substantiam Dei esse incomprehensibilem beatis lumine gloriæ præditis, an solum creaturis ex propria virtute consideratis: interim tamen pronuncians, iam licitum non esse, sed plane temerarium absolute docere, Deum à beatissimis comprehendendi posse cum communis Scholasticorum schola oppositum doceat, licet in modo explicandi ipsi Scholastici varie sentiant.

Primus locus Scripturæ, qui adduci solet ad probandum de fide, Deum esse incomprehensibilem, etiam si clare videatur, est *Magnus consilio, & incomprehensibilis cogitatur*: in quem locum Hieronymus ait: *Quem non comprehendit cogitatio, quomodo potest sermo comprehendere?* quæ verba ex ipso desumpsit auctor Glossæ interlinearis, & ordinariæ: Nicolaus quoque in eum locum, & Scholastici nonnulli sic interpretantur. Ego tamen existimo Ieremiam non fuisse locutum de comprehensibilitate essentiae, & substantiæ Dei, sed consiliorum eius, de quibus dixerat, *Magnus consilio*: consilia autem eius subinde explicauit idem Propheta his verbis: *cuius oculi aperti sunt super omnes vias filiorum Adam, ut reddas unicuique secundum vias suas, & secundum fructum adinventionum eius, qui posuisti signa, & potentia in terra Aegypti, &c.* magnus ergo consilio dicitur, eo quod omnium viam ita attente intueatur, ut iuxta merita unicuique retribuat. Cum vero dixisset, *Magnus consilio*, explicans consilij magnitudinem, addidit, *Et incomprehensibilis cogitatur*: hoc est, adeo magnus, ut à nullo creato intellectu cognosci possit: id enim solum significat

Valquez in 1. part. Tomus I.

incomprehensibilis: nam intellectus Angelicus, necdum humanus, sua solertia, & indutria scire nequit, quæ Deus decreuerit: imo vero nec aliqua ratione suspicari, cum potius frequenter non ut homo putabat, sed oppositum eueniat. At quis neget reuelatione peculiari, si Deus vellet, posse ab Angelis, & hominibus consilia voluntatis suæ comprehendendi: non loquor de consilijs, prout sunt ipsamet essentia diuina, cuius esse est intelligere, & scire, de hoc enim nec Propheta loquitur, quoniam enim hanc metaphysicam considerationem suæ orationi misceret: sed de rebus, quas ipse facere decreuit, quas appellat Propheta consilia Dei. Sicut cum quis interrogat, quodnam consilium cepit rex non interrogat de qualitate intellectus, qua deliberauit, sed de re ipsa: quare alius respondet, consilium regis fuit ire Toletum: expugnare hanc urbem, & similia. Eadem phrasi dicimus inscrutabilia esse consilia alicuius principis, non alia ratione, quam quia id, quod de liberat, occultum est: nam de ipsa mentis qualitate nihil tale asserimus.

Dicitur itaque Deus incomprehensibilis cogitatu, ex se ipso, quia nisi ipse palam reuelaret, cognosci non possunt ea, quæ ipsa facere cogitauit: nam & in Scriptura, & apud Patres comprehendere idem significat, quod aliquid ita cogitatione tenere, & omni ex parte cognoscere, ut nihil eius ignoretur. Sic igitur non puto impossibile Dei consilia comprehendendi in sensu explicato, si Deus vellet reuelare. Ideo vero censeo in Scriptura appellari incomprehensibilia, quia nulla creatura intelligentia sua assequi ea potest: neque aliquid aliud docere voluit Hieronymus, & auctor glossæ ordinariæ, etiam si Nicolaus sensum Scholasticorum sequatur.

In eundem sensum loquitur Scriptura *Quis profunda facta sunt cogitationes tuas, & deinde addit, Vir insipiens non cognosceret, & stultus non intelliget hæc*: ac si dicat, qui diuina tua sapientia, & reuelatione illustratus non fuerit, non intelliget, nec comprehendet, secus qui ea præditus est: *Quam incomprehensibilia sunt iudicia eius, & inuestigabiles viæ eius, quis cognouit sensum Domini, &c.* Quibus plane verbis non de ipsa essentia in se, sed de rebus, quas consilio suo dicitur decreuisse, loquitur: cur scilicet Iudæi reprobat, gentiles vero electi fuerint, &c. Id ipsum expressit Sophar Naamathites *Forsttan vestigia Dei comprehendens: & vsque ad perfectum omnipotentem reperiens*, qui sane in hoc optime dixit: loquebatur vero, non de essentia Dei clare à Beatissimis visa, sed de vijs, hoc est, consilijs Domini, ut explicatum est, quæ secundum se comprehendendi repugnat, nisi reuelentur, sicut etiam Iob c. 9. dicitur de Deo, *Qui facit magna, & incomprehensibilia, & mirabilia, quod idem est, atque ea non omnino cognosci.*

Secundus locus, qui videtur de Dei substantia, non de consilijs eius intelligi, est *Ne laboretis, non enim comprehendetis*, quem nonnulli Scholastici afferunt in confirmationem sententiæ, quæ asserit Deum à videntibus ipsum, non comprehendendi. Cæterum ex eo oppositum colligere, mihi videor: quare si verbum, *comprehendo*, in sensu Scholastico esset usurpatum eo loco, eorum sententia facile impugnaretur. In primis enim Ecclesiasticus loquitur ibi cum hominibus prædictis sæculi, eosque ad laudes Dei exhortatur, ut

Dei consilia qua ratione incomprehensibilia sint.

Hieronym. Gloss. Lyra.

Psalm. 91.

Rom. 11.

Iob cap. 11.

Secundus locus.

Eccles. 43.

Contra oppositam sententiam retorqueatur.